

Umowa zlecenia i umowa o dzieło

Umowa zlecenia i umowa o dzieło to podstawowe kontrakty usługowe, konkurencyjne w stosunku do umowy o pracę. Różnica między tymi dwoma rodzajami umów jest dla podmiotów zatrudniających bardzo istotna, bowiem wiąże się z różnymi konsekwencjami prawnymi.

Prawidłowa kwalifikacja zawieranej umowy nie zawsze jednak jest sprawą prostą - szczególnie w odniesieniu do różnych form działań i prac w sferze kultury. I tak np. podczas gdy umowy o dzieło rodzą określone obowiązki z punktu widzenia ubezpieczeń społecznych odnośnie naliczania i odprowadzania składek ubezpieczeniowych tylko wówczas, gdy są zawierane z własnymi pracownikami, to umowy zlecenia pociągają za sobą skutki ubezpieczeniowe bez względu na to, z kim są zawierane - z własnym pracownikiem czy z osobą z zewnątrz (za wyjątkiem uczniów, studentów do 26 roku życia).

Zatem jeśli dana umowa zostanie błędnie uznana nie za umowę o dzieło, ale za umowę zlecenia, to naliczenie w stosunku do niej składek na ZUS będzie niedozwolone, podobnie jak brak naliczenia składek w przypadku umowy zlecenia, która niewłaściwie została zakwalifikowana jako umowa o dzieło. Decydująca jest treść, a nie nazwa umowy.

Aby prawidłowo ustalić, z jaką umową mamy w danym przypadku do czynienia, tzn. czy jest to umowa zlecenia, czy umowa o dzieło, należy kierować się jej treścią, zadaniem, jakie osoba zatrudniana ma do wykonania, czyli istotą obowiązków umownych, jakie osoba ta na siebie przyjmuje.

Dlatego przed nazwaniem umowy należy się zastanowić, na czym ma polegać jej istota, aby w następstwie użycia błędnej nazwy nie doprowadzić do niewłaściwego zastosowania przepisów ubezpieczeniowych.

Charakterystyka umowy zlecenia i umowy o dzieło

Umowa zlecenie została uregulowana w art. 734 - 751 Kodeksu Cywilnego i polega na tym, że przyjmujący zlecenie zobowiązuje się do dokonania określonych czynności dla dającego zlecenie, za których ostateczny efekt nie jest odpowiedzialny (odmiennie od umowy o dzieło, która jest tzw. umową rezultatu).

Umowa zlecenie może być zależnie od woli stron, umową odpłatną lub nieodpłatną. Jednakże jeżeli ani z umowy, ani z okoliczności nie wynika, że przyjmujący zlecenie ma je wykonać nieodpłatnie, za wykonanie zlecenia należy się wynagrodzenie. Wysokość

wynagrodzenia zależy od umowy stron. Jeżeli w umowie nie określono wysokości wynagrodzenia, to należy się wynagrodzenie "odpowiadające wykonanej pracy".

Przyjmujący zlecenie musi w zasadzie wykonać czynność do której się zobowiązał osobiście, powinien przy tym działać z należytą starannością. Dopuszcza się możliwość wykonania zlecenia przez osobę trzecią - zastępcę i jest to, można powiedzieć, niemalże podstawowa różnica pomiędzy umową o pracę a umową zlecenia. Powierzenie zlecenia osobie trzeciej jest możliwe wtedy gdy to wynika z umowy, następuje po zawiadomieniu o tym fakcie dającego zlecenie, a przyjmujący zlecenie odpowiada za niewłaściwe działanie zastępcy, ale tylko na zasadzie winy w wyborze.

Umowa zlecenia może być w każdej chwili wypowiedziana przez każdą ze stron. Jeżeli czyni to dający zlecenie powinien zwrócić poniesione przez drugą stronę wydatki, a w razie odpłatnego zlecenia uiścić odpowiednią część wynagrodzenia. Jeżeli umowę wypowiedzi przyjmujący zlecenie odpłatne, bez ważnego powodu, odpowiada wobec drugiej strony za powstałą z tego tytułu szkodę.

Umowa zlecenia powinna określać:

- rodzaj zawartej umowy, która powinna wynikać z nazwy i treści,
- datę rozpoczęcia jak i zakończenia wykonywania umowy,
- oświadczenie zleceniobiorcy, o tym, czy ma inne tytuły do objęcia ubezpieczeniami społecznymi,
- oświadczenie zleceniobiorcy czy z racji wykonywania umowy chce przystąpić do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego,
- miejsce wykonywania umowy,
- zasady ustalania wynagrodzenia.

Umowa o dzieło została uregulowana w art. 627 - 646 Kodeksu Cywilnego.

Poprzez zawarcie tej umowy wykonawca zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła, tj. do uzyskania pewnego wyniku swych działań, a zamawiający do wypłaty wynagrodzenia. Świadczenia te są ze sobą powiązane w ten sposób, że umowa przybiera postać umowy wzajemnej. Wysokość wynagrodzenia powinna być określona w umowie, choć nie koniecznie kwotowo, bowiem w umowie można wskazać także podstawy do ustalenia podstawy wysokości wynagrodzenia. W braku powyższych zapisów zwykle należeć nam się będzie jako wykonawcy wynagrodzenie za tego rodzaju dzieło, a gdy tej

wysokości ustalić nie można wynagrodzenie odpowiadające nakładowi pracy oraz innym poniesionym nakładom.

Umowa o dzieło jest umową rezultatu, a zatem wykonawca dzieła odpowiada za rezultat swej pracy. Pamiętajmy, że ważne jest aby wykonawca wykonał dzieło zgodnie ze sposobem i terminem określonym w umowie. W przeciwnym wypadku zamawiający ma prawo wezwać wykonawcę do zmiany sposobu wykonania dzieła i wyznaczyć w tym celu odpowiedni termin, a po jego bezskutecznym upływie może od umowy odstąpić, bądź powierzyć wykonanie poprawek, albo dalsze wykonanie dzieła innej osobie na koszt przyjmującego zamówienie - wykonawcy.

Podsumowując w odróżnieniu od umowy zlecenia, umowa o dzieło wymaga, by starania przyjmującego zamówienia doprowadziły do konkretnego, w przyszłości, indywidualnie oznaczonego rezultatu. Umowa zlecenia nie akcentuje tego rezultatu, jako koniecznego do osiągnięcia, nie wynik zatem (jak w umowie o dzieło), lecz starania w celu osiągnięcia tego wyniku, są elementem wyróżniającym dla umowy zlecenia, tj. przedmiotem istotnym.

Umowa o dzieło nie zobowiązuje zleceniodawcy do udzielania urlopów czy świadczeń takich jak odprawy, zasiłki itp. Dzięki temu ten rodzaj umowy jest wyjątkowo opłacalny, zwłaszcza że zleceniodawca nie musi odprowadzać składek na ubezpieczenia społeczne ani zdrowotne.

Umowa zlecenie i umowa o dzieło zamiast pracy **i bez własnej działalności gospodarczej**

Osoby, które nie są zatrudnione na etacie ani nie prowadzą działalności gospodarczej, uzyskują w ramach umów cywilnych dochody, które są klasyfikowane jako uzyskiwane ze źródła – działalność wykonywana osobiście. Rozliczane są przez zleceniodawcę, który w tym wypadku jest płatnikiem podatków i składek ZUS.

W przypadku umowy o dzieło do zapłacenia pozostanie jedynie podatek, bowiem składki na ubezpieczenia nie są wymagane.

Osoba zatrudniona na podstawie umowy zlecenia podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalno-rentowym od dnia oznaczonego w umowie jako dzień rozpoczęcia wykonywania do dnia rozwiązania lub wygaśnięcia umowy. Ubezpieczenie chorobowe będzie w tym wypadku dobrowolne.

Gdy zleceniobiorca wykonuje równocześnie dwie lub więcej umowy zlecenia, obowiązkowo podlega ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu z tytułu pierwszej wykonywanej umowy. Z pozostałych dobrowolnie. Zleceniobiorcy zawsze przysługuje prawo wyboru umowy, od której będzie miał obowiązek opłacać składki.

Osoba wykonująca umowę zlecenia podlega ubezpieczeniu zdrowotnemu z każdej umowy.

Obowiązek ubezpieczenia wypadkowego istnieje wtedy gdy, wykonuje się pracę w siedzibie lub miejscu prowadzenia działalności zleceniodawcy. Jeżeli natomiast praca wykonywana jest poza siedzibą lub miejscem prowadzenia działalności zleceniodawcy - wówczas zleceniobiorcy w ogóle nie podlegają ubezpieczeniu wypadkowemu (art. 12 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

Opodatkowanie

Przy opodatkowaniu umów zlecenia lub o dzieło pojawia się możliwość obniżenia podstawy opodatkowania o tzw. zryczałtowane koszty uzyskania przychodu. Fiskus pozwala tu zastosować 2 stawki: 20 i 50 procentową.

Generalnie koszty uzyskania przychodów wynoszą 20% uzyskanego przychodu, pomniejszonego o potrącone przez płatnika składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe oraz chorobowe, których podstawę wymiaru stanowi ten przychód (w celu ustalenia kosztów najpierw pomniejsza się przychód o składki, a następnie oblicza się od tej podstawy 20%). Jeśli z tytułu umowy zlecenia osoba nie podlega ubezpieczeniom społecznym, koszty te wynoszą 20% przychodu.

W przypadku korzystania przez zleceniobiorcę z praw autorskich i praw pokrewnych (w rozumieniu ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych) tzn. gdy konkretne zlecenie ma charakter działalności twórczej, koszty uzyskania przychodów mogą być podwyższone do 50%.

Zaliczkę na podatek dochodowy pobiera się w wysokości 19% należności pomniejszonej o koszty uzyskania przychodów oraz (gdy zleceniobiorca z tytułu umowy zlecenia czy umowy o dzieło podlega ubezpieczeniom społecznym) pomniejszonej o składki potrącone przez płatnika w danym miesiącu na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz na ubezpieczenie chorobowe.

Umowa zlecenia i umowa o dzieło wykonywana dla własnego pracodawcy.

Jeżeli pracownik wykonuje dodatkowo umowę zlecenia lub umowę o dzieło zawartą z własnym pracodawcą, to podlega z tytułu wykonywania tej umowy ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu na takich samych zasadach jak w przypadku umowy o pracę. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, a w konsekwencji na ubezpieczenie zdrowotne takiej osoby stanowi łączny przychód uzyskiwany z tytułu umowy o pracę oraz z tytułu umowy zlecenia.

Również osoby, które w ramach umowy zlecenia zawartej z innym podmiotem niż pracodawca wykonują pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostają w stosunku pracy podlegają z tytułu umowy zlecenia obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu oraz ubezpieczeniu zdrowotnemu. Zleceniodawca dokonuje wówczas zgłoszenia zleceniobiorcy do tych ubezpieczeń na druku ZUS ZUA z kodem tytułu ubezpieczeń właściwym dla pracownika. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne stanowi przychód uzyskiwany przez zleceniobiorcę z tytułu wykonywania umowy zlecenia.

Przerwa w wykonywaniu pracy spowodowana urlopem bezpłatnym, wychowawczym czy okres pobierania zasiłku macierzyńskiego, powodują, że od wykonywanych w tym czasie umów o dzieło na rzecz własnego pracodawcy znów nie ma obowiązku płacenia składek ZUS.

Pracownik jest stroną bierną w relacjach z urzędem skarbowym i ZUS. Jego rola sprowadza się do złożenia zeznania rocznego, w którym odrębnie wskazuje dochody z pracy i oddzielnie z umów zlecenia lub o dzieło od swojego pracodawcy. Obowiązki dotyczące rozliczeń z ZUS w całości obciążają pracodawcę zleceniodawcę.

Umowa zlecenia wykonywana dla innego podmiotu niż własny pracodawca.

Bardzo często osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę, aby dorobić do pensji, zawierają umowy zlecenia. Od umów takich nie trzeba płacić składek na ubezpieczenie społeczne, gdy zostaną spełnione określone warunki. Po pierwsze umowa zlecenia nie może być zawarta z własnym pracodawcą ani na jego rzecz, a po drugie ważna jest wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z umowy o pracę (tj. z pewnymi wyjątkami wysokość wynagrodzenia z umowy o pracę) w przeliczeniu na okres miesiąca.

Gdy pracownik osiąga ze stosunku pracy co najmniej minimalne wynagrodzenie, ubezpieczenia emerytalne i rentowe z umowy zlecenia są dobrowolne, obowiązkowe jest tylko ubezpieczenie zdrowotne. W 2007 roku minimalne wynagrodzenie pracownika zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy nie może być niższe od kwoty 936 zł. Dla pracownika w pierwszym roku pracy minimalne wynagrodzenie wynosi 748,80 zł (tj. 80 proc. wysokości minimalnego wynagrodzenia).

Zleceniobiorcy podlegają obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu, jeżeli wykonują pracę w siedzibie lub miejscu prowadzenia działalności zleceniodawcy.

Rozliczenia z urzędem skarbowym leżą w tym wypadku także po stronie zleceniodawcy.

Uczniowie i studenci

W przypadku umowy – zlecenia i umowy o dzieło osoby do 26 roku życia, będącej uczniem lub studentem nie są odprowadzane do ZUS żadne składki.

ZUS wyjaśnił, że powyższa zasada ma zastosowanie do:

- uczniów szkół bez względu na rodzaj szkoły (zawodowa, technikum, liceum) oraz bez względu na to, czy nauka jest prowadzona w systemie dziennym, wieczorowym czy zaocznym,
- studentów bez względu na rodzaj szkoły (państwowa, prywatna) i typ studiów (dienne, zaoczne, wieczorowe).

Z uwagi na to, że opłacanie składek od umów zlecenia z uczniami i studentami budziło wiele wątpliwości, ZUS wyjaśnił, kto ma status ucznia i studenta. I tak dla celów ubezpieczeń uznaje się, że uczniem do 31 sierpnia każdego roku jest osoba, która:

- kontynuuje naukę w tej samej szkole,
- skończyła szkołę i rozpoczyna naukę w szkole, w której rok szkolny rozpoczyna się 1 września,
- ukończyła szkołę i nie kontynuuje nauki (np. ukończyła szkołę przed 31 sierpnia, ale zachowuje status „ucznia” do 31 sierpnia).

Za ucznia szkoły do 30 września uważa się również osobę, która przedstawi zaświadczenie o przyjęciu na studia wyższe.

Studentem jest natomiast osoba, która kształci się na studiach pierwszego, drugiego stopnia albo na jednolitych studiach magisterskich. Nie są studentami uczestnicy studiów

doktoranckich oraz podyplomowych. Osoba jest studentem do daty ukończenia studiów bądź do daty skreślenia z listy studentów.

Podkreślić trzeba, że zwolniony z obowiązku ubezpieczeń w przypadku zawarcia umowy zlecenia może być każdy student do ukończenia 26 lat, bez względu na obywatelstwo i kraj odbywania studiów.

Osoby wykonujące pracę na podstawie umów zlecenia zawartych z własnymi pracodawcami albo na ich rzecz podlegają obowiązkowo wszystkim ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu i nie ma przy tym znaczenia fakt bycia studentem, uczniem, emerytem czy rencistą

Porównanie tytułów ubezpieczeń i składek ZUS dla umowy zlecenia					
Tytuły ubezpieczeń	Emerytalne	Rentowe	Chorobowe	Wypadkowe	Zdrowotne
Student lub uczeń do 26 roku życia	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
Osoba zatrudniona w innej firmie, z wynagrodzeniem równym bądź wyższym od minimalnego wynagrodzenia za pracę	TAK lub NIE*	TAK lub NIE*	NIE	NIE – jeśli nie ma składek emeryt. i rent. TAK lub NIE – jeśli są składki emeryt. i rent. (TAK – jeśli umowa wykonywana jest w siedzibie zleceniodawcy, NIE – jeśli poza siedzibą)	TAK
Osoba bezrobotna	TAK	TAK	TAK lub NIE*	TAK – jeśli umowa wykonywana jest w siedzibie zleceniodawcy NIE – jeśli poza siedzibą	TAK
Osoba zatrudniona w innej firmie, która zarabia mniej niż minimalne wynagrodzenie za pracę	TAK	TAK	TAK lub NIE*	TAK – jeśli umowa wykonywana jest w siedzibie zleceniodawcy NIE – jeśli poza siedzibą	TAK
Emeryt, rencista	TAK	TAK	TAK lub NIE*	TAK – jeśli umowa wykonywana jest w siedzibie zleceniodawcy NIE – jeśli poza siedzibą	TAK
Kolejna umowa zlecenie (dwie lub więcej umów w tym samym czasie)	TAK lub NIE*	TAK lub NIE*	NIE	NIE – jeśli nie ma składek emeryt. i rent. TAK lub NIE – jeśli są składki emeryt. i rent. (TAK – jeśli umowa wykonywana jest w siedzibie zleceniodawcy, NIE – jeśli poza siedzibą)	TAK
Przedsiębiorca	TAK lub NIE*	TAK lub NIE*	NIE	NIE – jeśli nie ma składek emeryt. i rent. TAK lub NIE – jeśli są składki emeryt. i rent. (TAK – jeśli umowa wykonywana jest w siedzibie zleceniodawcy, NIE – jeśli poza siedzibą)	TAK
Własny pracownik	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK

* składka dobrowolna

Zobacz też:

Żaro Z., Umowy cywilnoprawne zlecenia agencyjne o świadczenie usług o dzieło,
Wyd.: SIGMA, 2007

http://www.podatki.pl/artykuly/10_61.htm

http://podatki.pl/artykuly/8_73.htm

http://podatki.pl/artykuly/26_31.htm

http://podatki.pl/artykuly/18_11.htm

http://www.gci-szopienice.katowice.pl/docs/Um_praca.pdf

<http://www.zus.pl/files/k060322.pdf>